

Republika Slovenija
Nacionalni svet za knjižnično dejavnost

Maistrova ulica 10
1000 Ljubljana
telefon: 01 369 5964
telefaks: 01 369 5901
e-pošta: nskd.mk@gov.si

Številka: 013-10/2017/138

Datum: 22. 6. 2021

Zadeva: Pripombe Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost na predlog ZASP-I
Zveza: Sklic na št. zadeve: 007-236/2021-1

Spoštovani!

na portalu E-demokracija sta na povezavi <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=12665>
<https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=12666> objavljena predloga sprememb Zakona o avtorski in sorodnih pravicah ter Zakona o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic. V predpisanem roku vam v prilogi posredujemo kritično stališče Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost glede implementacije Direktive EU 2019/790 o avtorskih in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu.

Lepo vas pozdravljam,

mag. Miro Pušnik, l. r.
predsednik Nacionalnega sveta
za knjižnično dejavnost

Priloga:

- Kritično stališče Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost glede implementacije Direktive EU 2019/790 o avtorskih in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu

Poslati elektronsko:

- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, gp.mgrt@gov.si
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, gp.mizs@gov.si
- Ministrstvo za kulturo, gp.mk@gov.si
- Vlada Republike Slovenije, gp.gs@gov.si

PRILOGA: Kritično stališče Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost glede implementacije Direktive EU 2019/790 o avtorskih in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost (v nadaljnjem besedilu: NSKD) je na podlagi 48. člena Zakona o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 –ZUJIK in 92/15; v nadaljevanju: ZKnj-1) ustanovila Vlada Republike Slovenije. NSKD je strokovno in posvetovalno telo, ki odloča o strokovnih zadevah na področju knjižnične dejavnosti ter obravnava in posreduje mnenja o vseh strokovnih vprašanjih s področja delovanja in razvoja knjižnic. Njegovi člani so predstavniki vseh vrst knjižnic, njihovih združenj in financerjev. NSKD v okviru nalog, določenih v 50. členu ZKnj-1, med drugim daje predhodna mnenja k zakonskim in drugim izvedbenim aktom, ki omogočajo enotno izvajanje knjižnične javne službe in jih sprejemajo ministrstva, pristojna za knjižnice.

Knjižnice predstavljajo civilizacijski dosežek in imajo izredno pomembno vlogo pri zagotavljanju pogojev za nastanek novih avtorskih del. NSKD zato posreduje pripombe na predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Predlog ZASP) in predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic (v nadaljnjem besedilu: Predlog ZKUASP), ki, med drugim, implementirata novo Direktivo o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu (DSM Direktiva).¹

DSM Direktiva nalaga državam članicam, da v svoj nacionalni pravni red implementirajo več izjem in omejitev avtorske pravice, ki so ključne tudi za opravljanje dejavnosti knjižnic in tudi drugih ustanov, ki hranijo in nudijo dostop do kulturne dediščine in znanja. V skladu z Uvodnima izjavama 12 in 13 DSM Direktive raziskovalne organizacije predstavljajo podkategorijo ustanov za varstvo kulturne dediščine.

Izrecno opozarjamo, da smo aprila 2020 že posredovali stališča, v katerih smo pristojnim ministrstvom Republike Slovenije predstavili izhodišča in nujna priporočila za dobro in učinkovito implementacijo določb Direktive, ki se nanaša na naše delovno področje. Ugotavljamo, da pripravljavec predloga naših predlogov ni upošteval. Trenutni predlog vsebuje rešitve, ki niso v skladu z DSM Direktivo in so tako škodljive za delovanje knjižnic.

Dodatno tudi opozarjamo, da bodo predlagane rešitve, če bodo sprejete v tej obliki, predstavljale nove finančne obremenitve za delovanje ustanov za varstvo kulturne dediščine, med katere spadajo tudi knjižnice, ki so obenem tudi raziskovalne organizacije, saj preko knjižnic raziskovalci dostopajo do vsebin, ki jih raziskujejo ali uporabljajo pri raziskovanju. Popolnoma zavajajoča je ocena pripravljavca predloga zakona glede finančnih učinkov na državni proračun in druga javna finančna sredstva (str. 34 in 35 obrazložitev Predloga ZASP). To velja tako glede izjeme za izobraževanje, katero bi morali urediti tudi za ustanove za varstvo kulturne dediščine in raziskovalne organizacije, kot tudi glede izjem, ki se nanašajo na dela izven pravnega prometa.

V nadaljevanju se bo naš komentar predloga implementacije DSM Direktive osredotočil zlasti na tiste določbe Predloga ZASP in Predloga ZKUASP, ki smo jih vsebinsko obravnavali že lansko leto:

- **8. člen Predloga ZASP, ki implementira člen 3 DSM Direktive, ki ureja besedilno in podatkovno rudarjenje za namene znanstvenega raziskovanja,**

¹ Direktiva (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES, dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0790>

- 8. člen Predloga ZASP, ki implementira člen 6 DSM Direktive, ki ureja izjemo za ohranjanje kulturne dediščine,
- 6. člen Predloga ZASP in 4. ter 5. člen Predloga ZKUASP, ki implementirata člene 8-11 DSM Direktive, ki ureja razprodana dela ali druge predmete varstva,
- 9. člen Predloga ZASP, ki implementira 14 DSM Direktive, ki se nanaša na ohranjanje javne domene;
- 26. člen Predloga ZASP, ki implementira 7 DSM Direktive, ki ureja skupne določbe členov 3-6 DSM Direktive in ki določa kogentnost izjem in omejitev od avtorske pravice;
- 4. člen Predloga ZASP, ki implementira 5 DSM Direktive, ki ureja uporabo del in drugih predmetov varstva v dejavnostih digitalnega in čezmejnega poučevanja,
- 3. člen Predloga ZASP (ki uvaja 39.b člen), ki je slovenska posebnost in ne implementira nobenega člena Direktive.

Tako stališča lansko leto kot tudi pričujoči dokument smo pripravili na podlagi temeljite analize. Pri tem se naslanjamo tudi na strokovno pomoč organizacij, ki si v Evropski Uniji prizadevajo za ustrezno zastopanje javnega interesa v avtorskem pravu, torej za uravnotežen sistem avtorskega prava, ki ne bo zgolj sledil željam kolektivnih organizacij, ki zastopajo imetnike pravic in/ali interesom založnikov.² Upoštevanje naših predlogov je ključno za vzdržno delovanje institucij, ki jih predstavljamo.

Finančne posledice, ki bodo nastale ustanovam za varstvo kulturne dediščine, če bo Predlog ZASP v tej obliki prišel veljati, bodo zahtevale povečanje proračunskih sredstev, če bodo pa ta ostala enaka pa bistveno omejitev dejavnosti ustanov za varstvo kulturne dediščin, saj bodo primorana plačevati predvidena nadomestila.

1. Komentar 8. člena Predloga ZASP, ki implementira člen 3 DSM Direktive

Predlagani 8. člen Predloga ZASP se glasi:

Za 57. členom se dodajo novi 57.a, 57.b in 57.c člen, ki se glasijo:

Besedilno in podatkovno rudarjenje za namene znanstvenega raziskovanja
57.b člen

(1) Raziskovalne organizacije, javno dostopni arhivi, knjižnice, muzeji, ustanove filmske ali avdio dediščine in javne RTV organizacije lahko prosto izvajajo besedilno in podatkovno rudarjenje iz prvega odstavka prejšnjega člena za namene znanstvenega raziskovanja pod pogoji iz tega člena.

(2) Za raziskovalno organizacijo po tem zakonu se štejejo univerze, vključno s svojimi knjižnicami, raziskovalne organizacije, javne raziskovalne organizacije in druge pravne osebe, ki po predpisih, ki urejajo znanstveno, raziskovalno ali izobraževalno dejavnost, kot glavni cilj izvajajo znanstvene raziskave ali izobraževalne dejavnosti, ki vključujejo tudi izvajanje znanstvenih raziskav, na nepridobitni osnovi ali s ponovnim vlaganjem vsega dobička v svoje znanstvene raziskave. Za raziskovalno organizacijo po tem zakonu se ne šteje raziskovalna organizacija, na katero ima pravna oseba zasebnega prava odločilen vpliv, ki ji omogoča prednostni dostop do teh rezultatov raziskav.

² Pri pripravi stališč in smernic smo se posvetovali s strokovnjaki in upoštevali smernice in priporočila strokovnih organizacij: LIBER, Communia, SPARC, EBLIDA, IFLA, Europeana in drugih organizacij, ki zastopajo knjižnice in druge ustanove kulturne dediščine.

(3) Primerki del, narejeni pod pogoji iz prvega odstavka tega člena, se hranijo v varnem okolju, ki preprečuje neupravičenim osebam dostop do teh primerkov, in dokler je to potrebno za namene besedilnega in podatkovnega rudarjenja, vključno za namene preverjanja rezultatov raziskave, za katero je bilo besedilno in podatkovno rudarjenje izvedeno.

(4) Avtor lahko uporabi ukrepe za zagotovitev varnosti in celovitosti omrežij in podatkovnih zbirk, na katerih so naložena dela. Taki ukrepi ne presegajo tistega, kar je potrebno za doseg tega cilja.

(5) Pogodbena določila, ki so v nasprotju s tem členom, so nična.

Komentar:

Iz 8. člena Predloga ZASP je zaslediti več kritičnih točk, ki vodijo k zaključku, da implementacija 3. člena DSM Direktive raziskovalnim organizacijam ne bo omogočala nemotenega opravljanja njihovega poslanstva:

1. Novi 57.b člen ZASP določa krog koristnikov te izjeme preozko. Člen 3 DSM Direktive izrecno določa, da se določba nanaša na raziskovalne organizacije in ustanove za varstvo kulturne dediščine in na osebe, ki spadajo k tej organizaciji. Slovenska implementacija se ne nanaša na celoten predviden krog koristnikov izjeme.
2. Novi 57.b(3) člen ZASP določa obveznost raziskovalnih organizacij, da poskrbijo, da so primerki del shranjeni v varnem okolju. V tej zvezi predlagamo, naj se opusti določitev posebnih zahtev glede varnega shranjevanja podatkov; organizacije že spoštujejo varnostne zahteve na podlagi drugih predpisov in obveznosti.
3. Novi 57.b(4) člen ZASP določa, da avtor lahko uporabi ukrepe za zagotovitev varnosti in celovitosti omrežij in podatkovnih zbirk. V tej zvezi predlagamo, da naj se opusti določitev kakršnih koli dodatnih ukrepov in naj se to prepusti organizacijam in zakonodaji s področja varstva podatkov.
4. Novi 57.b člen ZASP ne določa obveznega odzivnega časa v skladu s členom 6(4) InfoSoc Direktive³ za primer, ko tehnološki ukrepi za zaščito avtorskih del preprečujejo dostop do gradiv, do katerih je bilo zakonito dostopano. V tej zvezi predlagamo, naj se ukloni obvezen 72-urni odzivni čas imetnikov pravic za primere, ko bo dostop za besedilno in podatkovno rudarjenje oziroma podatkovno analizo blokiran zaradi tehnoloških ovir.
5. Novi 57.b člen ZASP ne določa možnosti oddaljenega dostopa do vsebin, ko se na podlagi izjeme za besedilo in podatkovno rudarjenje digitalizira analogne predmete. Raziskovalcem bi se moralo dovoliti rudarjenje digitaliziranih materialov na daljavo tako, da se ustvari izjema v skladu s členom 5(3)(a) InfoSoc Direktive za ta namen.⁴
6. Novi 57.b člen ZASP ne določa izjeme za deljenje oziroma dajanje na voljo javnosti izsledkov podatkovnega rudarjenja v skladu s tristopenjskim testom, kar bi bilo potrebno uzakoniti.⁵

OBRAZLOŽITEV

³ Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi, Uradni list L 167, 22/06/2001 str. 0010 – 0019. Pridobljeno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>.

⁴ Člen 3 DSM Direktive ne ureja vseh okvirjev, ki so potrebni za učinkovito in optimalno pravno analizo podatkov, zato je ključno, da člen 25 DSM Direktive omogoča državam članicam, da sprejmejo ali ohranijo v veljavi izjeme za namene raziskovanja, ki so širše kot člen 3, dokler so v skladu z obstoječim EU pravom (natančneje s členom 5(3) InfoSoc Direktive), zato je ključno, da se za optimalen nacionalni pravni okvir za podatkovno analizo za namene znanstvenega raziskovanja uredi še sledeče: Slovenski zakonodajalec naj sprejme takšne rešitve.

⁵ Ibidem.

Ad 1) Nujno je potrebno širše opredeliti krog koristnikov v skladu z DSM Direktivo.

Novi 57.b(1) in 57.b(2) člen ZASP določa krog koristnikov do izjeme preozko, saj ne sledi DSM Direktivi. V tej zvezi se zavzemamo za široko opredelitev koristnikov do izjeme, ki naj vključi vse ustanove, ki se ukvarjajo s podatkovno analitiko v raziskovalne namene, in vse osebe, ki spadajo k njim (skladno z uvodno izjavo 14). Tako naj izjema zajema vse, ki imajo zakonit dostop do vsebine preko raziskovalnih organizacij in ustanov za varstvo kulturne dediščine, kot določa direktiva: »Raziskovalne organizacije in ustanove za varstvo kulturne dediščine, vključno z osebami, ki spadajo k njim, bi morale biti zajete v izjemi v zvezi z besedilnim in podatkovnim rudarjenjem glede vsebine, do katere imajo zakonit dostop. Zakonit dostop bi bilo treba razumeti tako, da zajema dostop do vsebine na podlagi politike odprtega dostopa ali pogodbenih ureditev med imetniki pravic in raziskovalnimi organizacijami ali ustanovami za varstvo kulturne dediščine, kot so članarine, ali na druge zakonite načine. Tako bi se na primer pri članarinah, ki jih sklenejo raziskovalne organizacije ali ustanove za varstvo kulturne dediščine, moralo šteti, da imajo osebe, ki spadajo k tem organizacijam ali ustanovam in so zajete v članarino, zakonit dostop. Zakonit dostop bi moral zajemati tudi dostop do vsebin, ki so prosto dostopne na spletu.

ad 2) Naj se ne določa posebnih zahtev glede varnega shranjevanja podatkov.

Novi 57.b(3) člen ZASP določa obveznost raziskovalnih organizacij, da poskrbijo, da so primerki del shranjeni varnem okolju. Zakonodajalec naj se izogiba določanju posebnih varnostnih zahtev, ker to ni potrebno in bistveno otežuje delo. Raziskovalnim organizacijam bi se morala zaupati uporaba gradiv. Večina organizacij, ki izvaja TDM, ima najnovejšo tehnologijo varnosti IT, zaradi česar bi morali odločitev o tem, kako najbolje zavarovati informacije, ki se pridobijo z besedilnim in podatkovnim rudarjenjem, prepustiti podatkovnim znanstvenikom in vključenim organizacijam.

Ad 3) Naj se ne določa dodatnih ukrepov za zagotovitev varnosti in celovitosti.

Novi 57.b(4) člen ZASP določa, da avtor lahko uporabi ukrepe za zagotovitev varnosti in celovitosti omrežij in podatkovnih zbirk, na katerih so naložena dela. V tej zvezi predlagamo, da naj se opusti določitev kakršnih koli dodatnih ukrepov in naj se slednje prepusti organizacijam ter zakonodaji s področja varstva podatkov. Predlagana ureditev, ki daje omenjeno možnost avtorjem, bi lahko namreč sprožila odvrtačilni učinek na raziskovanje v Sloveniji in potisnila raziskovalce v druge države, kjer takšnih dodatnih ukrepov ne bi bilo.

ad 4) Uzakoni naj se obvezen 72-urni odzivni čas imetnikov pravic za primere, ko bo dostop za besedilno in podatkovno rudarjenje oziroma podatkovno analizo blokiran zaradi tehnoloških ovir, sicer bo izjema neučinkovita.

Novi 57.b člen ZASP ne določa obveznega odzivnega časa v skladu s členom 6(4) InfoSoc Direktive. Oblikuje naj se transparenten in hitro odzivajoč sistem v skladu s členom 6(4) InfoSoc Direktive tako, da se določi največ 72-urni časovni okvir, znotraj katerega mora biti omogočeno nadaljevanje dostopa, če tehnološki ukrepi za zaščito avtorskih del preprečujejo dostop do gradiv, do katerih je bilo zakonito dostopano. To bi moralo veljati še posebej za kupljeno vsebino. Če dostop ni omogočen v 72 urah, naj veljajo primerne denarne kazni glede na naložbe raziskovalnih organizacij, posameznikov itd. v nakup vsebin in v izvajanje podatkovnega rudarjenja ali, če je takšen sistem prekomplikiran, naj se dovolijo visoke globe, ki bodo imele preventivne učinke za vzpostavljane tehnoloških ovir, ki bi preprečevale učinkovito koriščenje te izjeme.

ad 5) Dovolj naj se oddaljen dostop do vsebin, ko se na podlagi izjeme za besedilo in podatkovno rudarjenje digitalizira analogne predmete.

Novi 57.b člen ZASP ne določa možnosti oddaljenega dostopa do vsebin, ko se na podlagi izjeme za besedilo in podatkovno rudarjenje digitalizira analogne predmete. Potrebno bi bilo uzakoniti možnost podatkovnega rudarjenja digitaliziranih analognih materialov izven prostorov institucije, ki zagotavlja zakoniti dostop. Raziskovalcem naj se dovoli rudarjenje digitaliziranih materialov na

daljavo tako, da se ustvari izjema v skladu s členom 5(3)(a) InfoSoc Direktive za ta namen. InfoSoc Direktiva namreč omogoča implementacijo izjeme v korist raziskovalcem, katere Republika Slovenija še ni implementirala. Na podlagi te izjeme naj se omogoči uporabo digitaliziranih vsebin oziroma predmetov na načine, ki ustrezajo delovnim procesom podatkovnih znanstvenikov in njihovem tehničnemu okolju. To lahko torej morebiti pomeni, da so kopije digitaliziranih predmetov na dnevni bazi dane na voljo za uporabo raziskovalcem, ali vzpostavitev tehnične mreže, do katere imajo nato podatkovni znanstveniki dostop. Od raziskovalcev, ki dobijo oddaljen dostop do digitalizirane analogne vsebine, bi bilo primerno zahtevati pisno izjavo, ki naj jo predložijo instituciji, ki omogoči dostop in s katero se zavežejo, da bodo reprodukcije uporabili le za namene besedilnega in podatkovnega rudarjenja. S tem, da takšen proces uvede in nadzoruje institucija, ki omogoča dostop, se ustvari pravno varno okolje za knjižnice in arhive, kakor tudi za raziskovalce, ki lahko nato podatkovno rudarijo v okolju, ki optimizira njihove lastne delovne procese.

ad 6) Določi naj se jasna izjema za deljenje oziroma dajanje na voljo javnosti izsledkov podatkovnega rudarjenja.

Dovoli naj se deljenje izsledkov objavljenih in neobjavljenih podatkov (kolikor to določa pravo varstva podatkov itd.) v skladu s tristopenjskim testom. Za posameznike in organizacije je možnost deljenja rezultatov TDM bistvenega pomena, da bodo lahko tekmovali z državami, v katerih je to dovoljeno na osnovi institutov poštene rabe (*t.i. fair use*) ali držav, ki imajo uzakonjene široke izjeme za podatkovno analizo kot je npr. Japonska.

Člen je nujno spremeniti na sledeč način:

Besedilno in podatkovno rudarjenje za namene znanstvenega raziskovanja
57.b člen

(1) Raziskovalne organizacije in ustanove za varstvo kulturne dediščine, kot so opredeljene v 50. e členu tega zakona, ter osebe, ki spadajo k raziskovalnim organizacijam in ustanovam za varstvo kulturne dediščine, lahko prosto izvajajo besedilno in podatkovno rudarjenje iz prvega odstavka prejšnjega člena na delih ali drugih predmetih varstva, zavarovanih z avtorsko ali sorodnimi pravicami, do katerih imajo zakonit dostop, za namene znanstvenega raziskovanja pod pogoji iz tega člena, kar vključuje tudi digitalizacijo analognih vsebi in oddaljen dostop do takšnih vsebin, kadar je to potrebno za namene besedilnega in podatkovnega rudarjenja.

(2) Za raziskovalno organizacijo po tem zakonu se štejejo univerze, vključno s svojimi knjižnicami, raziskovalne ustanove, javne raziskovalne organizacije in druge pravne osebe, ki po predpisih, ki urejajo znanstveno, raziskovalno ali izobraževalno dejavnost, kot glavni cilj izvajajo znanstvene raziskave ali izobraževalne dejavnosti, ki vključujejo tudi izvajanje znanstvenih raziskav, na nepridobitni osnovi ali s ponovnim vlaganjem vsega dobička v svoje znanstvene raziskave. Za raziskovalno organizacijo po tem zakonu se ne šteje raziskovalna organizacija, na katero ima pravna oseba zasebnega prava odločilen vpliv, ki ji omogoča prednostni dostop do teh rezultatov raziskav.

(3) Primerki del, narejeni pod pogoji iz prvega odstavka tega člena, se hranijo v varnem okolju in se lahko zadržijo tako dolgo, kot je potrebno za namene preverjanja rezultatov raziskave, za katero je bilo besedilno in podatkovno rudarjenje izvedeno.

(4) Imetniki pravic lahko uporabljajo ustrezne ukrepe za zagotovitev varnosti in integritete svojih omrežij in zbirk podatkov, ko se dela ali drugi predmeti varstva nahajajo v njihovih sistemih, vendar takšni ukrepi ne smejo biti nesorazmerni in ne smejo preprečiti učinkovitega izvajanja besedilnega in podatkovnega rudarjenja, kot ga ureja prvi odstavek tega člena. Če uporaba kakršnih koli varnostnih zaščitnih ukrepov preprečuje osebi, da izvaja dejanja, ki so v skladu s tem členom dovoljena, mora imetnik pravic tej osebi zagotoviti dostop do del ali drugih predmetov varstva in uporabo v skladu s tem členom v roku, ki ni daljši od 72 ur.

(5) V primerih, kadar imetnik pravic, ne ravna v skladu s prejšnjim dostavkom, lahko pristojni organ odredi plačilo globe skladno s 5. odstavkom 185. člena ZASP. Plačilo globe se odredi, kadar so na delu ali drugemu predmetu varstva bili uporabljeni tehnološki ukrepi, če:

1. ima oseba zakonito posest ali pravico do dostopa do dela ali drugih predmetov varstva, ki so zaščiteni s tehničnimi ukrepi,

2. je oseba vložila prošnjo za dostop do dela ali drugih predmetov, ki so predmet tehnoloških ukrepov in je od vložitve prošnje minilo več kot 72 ur in

3. tehnološki ukrepi še naprej preprečujejo izvrševanje dejanj, dovoljenih v skladu s tem členom.

(6) Deljenje in dajanje na voljo javnosti izsledkov besedilnega in podatkovnega rudarjenja na kakršen koli način in v potrebnem obsegu ne pomeni kršitve avtorskih pravic ali pravic na podatkovnih zbirkah, če ne posega nerazumno v legitimne interese imetnika pravic.

(7) Pogodbena določila, ki so v nasprotju s tem členom, so nična.

Dodatno naj se spremeni trenutno veljavni 185. člen ZASP na sledeči način:

185. člen

(1) Z globo od 850 do 3.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, ki osebi, ki ima zakonit dostop do primerka avtorskega dela ali predmeta sorodnih pravic, ne zagotovi sredstev, ki ji omogočajo uveljavljanje vsebinskih omejitev pravic (166.c člen).

(2) Z globo od 250 do 1.500 eurov se kaznuje samostojni podjetnik posameznik in posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.

(3) Z globo od 250 do 1.000 eurov se kaznuje odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika oziroma posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(4) Z globo od 250 do 700 eurov se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(5) S petkratnikom globe se kaznuje osebe iz prejšnjih odstavkov v primeru 5. odstavka 57.b člena tega zakona.

Raziskovalne organizacije in ustanove kulturne dediščine v javno-zasebnem partnerstvu velikokrat sodelujejo tudi s subjekti, katerih besedilno in podatkovno rudarjenje ureja 57.a člen. Zgornje predloge zlasti glede dostopa do vsebin, dostopa do rezultatov in globe je potrebno upoštevati tudi glede 57.a člena.

2. Komentar 8. člena Predloga ZASP, ki implementira člen 6 DSM Direktive

Predlagani 8. člen Predloga ZASP se glasi:

Ohranjanje kulturne dediščine

57.c člen

(1) Javno dostopni arhivi, knjižnice, muzeji, ustanove filmske ali avdio dediščine in javne RTV organizacije lahko za namen ohranjanja kulturne dediščine in, kolikor je to za tako ohranjanje potrebno, prosto reproducirajo dela, ki jih imajo trajno v svojih zbirkah.

(2) Pogodbena določila, ki so v nasprotju s prejšnjim odstavkom, so nična.

Komentar:

Glede 8. člena Predloga ZASP v delu, ki se nanaša na implementacijo člena 6 DSM Direktive, in z namenom, da bi se ustanove za varstvo kulturne dediščine v čim manjši meri soočale z omejitvami glede vrste del, ki jih je dovoljeno reproducirati, opozarjamo na sledeče:

1. Novi 57.c člen ZASP sicer omogoča prosto reproduciranje del, ki jih imajo upravičenci trajno v svojih zbirkah, pri tem pa ne konkretizira pomena besedne zveze »trajno v svojih zbirkah«. Slednji izraz bi bilo potrebno široko definirati, tako da naj se nanaša tudi na dela, do katerih imajo knjižnice dostop za več kot le kratek čas; npr. za dve leti. Dodatno naj se prosto reproduciranje nanaša tudi na dela na odprtem spletu in vključuje gradiva v zbirkah, ki so licencirane za več kot eno leto.
2. Novi Predlog ZASP ne uvaja orodij za hitro odstranjevanje tehnoloških zaščitnih ukrepov skladno s členom 7 DSM Direktive.
3. Novi 57.c člen ZASP ne konkretizira »namena ohranjanja kulturne dediščine«, zato naj se doda seznam primerov dovoljenih namenov rabe del po izjemi, ki naj bo odprt.
4. Novi 57.c člen ZASP ne vključuje izjeme za spletno žetev (t.i. »web harvesting«), ki bi jo bilo potrebno uzakoniti.⁶
5. Ob implementaciji člena 6 DSM Direktive naj se spremeni tudi 37. člen ZASP, ki trenutno določa nadomestilo za lastno reproduciranje.

OBRAZLOŽITEV

ad 1) Trenutna opredelitev izraza »delo v trajni zbirki« ustanov za varstvo kulturne dediščine ni zadostna; definira naj se široko.

Izraz »trajno« naj se definira tako, da se določi, da se izjema nanaša tudi na dela, do katerih imajo knjižnice dostop za več kot le kratek čas, npr. licenciranje več kot 2 leti. Prosto reproduciranje naj se prav tako nanaša na dela na odprtem spletu.

ad 2) Omogoči naj se orodja za hitro odstranjevanje tehnoloških zaščitnih ukrepov.

Novi Predlog ZASP ne uvaja orodij za hitro odstranjevanje tehnoloških zaščitnih ukrepov skladno s členom 7 DSM Direktive, zato bo ta izjema neučinkovita. Prav uzakonitev le-teh pa je ključna, zato da se ustanovam za varstvo kulturne dediščine zagotovi nemotena uporaba del na podlag izjem ali omejitev. Tehnološki zaščitni ukrepi namreč ne smejo preprečevati rabe izjem in omejitev tako, da se imetnikom pravic prepusti neomejena odločitev, da sami odstranijo tehnološke zaščitne ukrepe, ki preprečujejo koriščenje izjem ali omejitev. To lahko predstavlja težave, če bodo prostovoljne odstranitve ukrepov imetnikov pravic pripeljale do dolgih zamud pri ohranjanju del, ker bodo morale ustanove za varstvo kulturne dediščine vsakič zaprositi za prostovoljno odstranitev tehnoloških zaščitnih ukrepov. Zato je potrebno določiti kratke roke, znotraj katerih morajo imetniki pravic odstraniti tehnološke zaščitne ukrepe oziroma dovoliti ustanovam za varstvo kulturne dediščine, da to storijo neposredno. V vsakem primeru naj rok za odstranitev ukrepov ne bo daljši od 72 ur.

ad 3) Seznam dovoljenih namenov rabe del po izjemi naj bo odprt.

Novi 57.c člen ZASP ne konkretizira »namena ohranjanja kulturne dediščine«. Iz razlogov pravne varnosti bi bilo potrebno dodati širok seznam dovoljenih namenov rabe del po izjemi, ki naj vključuje čim več relevantnih dejavnosti, povezanih s preživetjem oziroma ohranjanjem del (npr. katalogizacija). V ta namen naj bo seznam dovoljenih namenov rabe del v skladu s to izjemo odprt.

ad 4) Izjema naj pokriva tudi spletno žetje (t.i. »web harvesting«).

Novi 57.c člen ZASP ne vključuje izjeme za spletno žetev (t.i. »web harvesting«), ki bi jo bilo potrebno uzakoniti, saj je njegova vrednost kot sredstva za reproduciranje vedno bolj prepoznavna. Z njegovo vključitvijo v izjemo bi slovenski zakonodajalec pripomogel k razvoju spletnega žetja tako v Sloveniji kakor v EU.

⁶ Člen 6 DSM Direktive ne ureja vseh okvirjev, ki so potrebni za učinkovito in optimalno ohranjanje kulturne dediščine. Člen 25 DSM Direktive omogoča državam članicam, da sprejmejo ali ohranijo v izjeme za namene ohranjanja kulturne dediščine, ki so širše kot člen 6 DSM Direktive.

ad 5) Nujno naj se spremeni 37. člen ZASP, ki trenutno določa nadomestilo za lastno reproduciranje.

Ob implementaciji člena 6 DSM Direktive naj se spremeni tudi 37. člen ZASP, ki določa nadomestilo za lastno reproduciranje na način, da se le-to ne plačuje v primeru ustanov za varstvo kulturne dediščine.

Člen je nujno spremeniti na sledeč način:

Ohranjanje kulturne dediščine 57.c člen (1) Ustanove za varstvo kulturne dediščine, kot so opredeljene v 50.e členu tega zakona, lahko za namene povezane z ohranjanjem in zavarovanjem takšnih del ali drugih predmetov varstva in v obsegu, kolikor je to za tako ohranjanje potrebno, prosto reproducirajo dela, ki jih imajo v svojih zbirkah trajno oziroma na podlagi izposoje za daljši čas za več kot dve leti, in dela, ki so dostopna na spletu, pri čemer lahko sodelujejo tudi z drugimi ustanovami za varstvo kulturne dediščine, vključno z ustanovami iz držav Evropske Unije. (2) Pogodbena določila, ki so v nasprotju s prejšnjim odstavkom, so nična. Predlog spremembe 37. člena ZASP: Pravica do nadomestila 37. člen (1) Avtor ima pravico do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje in za fotokopiranje svojega dela, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe iz 50. člena tega zakona, razen če gre za 50(3) in 57.c člen tega zakona. (2) Nadomestilo iz prejšnjega odstavka za tonsko in vizualno snemanje se plačuje: 1. pri prvi prodaji ali uvozu novih naprav za tonsko in vizualno snemanje, in 2. pri prvi prodaji ali uvozu novih praznih nosilcev zvoka ali slike. (3) Nadomestilo iz prvega odstavka tega člena za fotokopiranje se plačuje: 1. pri prvi prodaji ali uvozu novih naprav za fotokopiranje, in 2. od fotokopij, narejenih za prodajo, in sicer mesečno glede na njihovo verjetno število. (4) Za namen tega zakona se kot uvoz šteje sprostitev blaga v prost promet v skladu s carinskimi predpisi Evropske skupnosti ter vsak vnos na ozemlje Republike Slovenije iz drugih držav članic Evropske unije. (5) S fotokopiranjem po tem členu so izenačene druge podobne tehnike reproduciranja, z napravami za tonsko in vizualno snemanje so izenačene druge naprave, ki omogočajo isti učinek. (6) Pravica nadomestila iz prvega odstavka tega člena ne more biti predmet odpovedi, razpolaganja med živimi in izvršbe.
--

3. Komentar 6. člena Predloga ZASP in 4. ter 5. člen Predloga ZKUASP, ki implementirajo člene 8-11 DSM Direktive

Predlagani 6. člen Predloga ZASP se glasi:

Za 50.d členom se dodajo novi 50.e, 50.f in 50.g člen, ki se glasijo:

Dovoljena uporaba del izven pravnega prometa
50.e člen

(1) Javno dostopni arhivi, knjižnice, muzeji, ustanove filmske ali avdio dediščine ter javne RTV organizacije lahko, če to ni namenjeno doseganju posredne ali neposredne gospodarske koristi, prosto dajo na voljo javnosti na nekomercialni spletni strani dela izven pravnega prometa, ki jih

imajo trajno v svojih zbirkah, in jih za ta namen reproducirajo, vključno z bazami podatkov, ki jih lahko za ta namen predelajo.

(2) Uporaba iz prejšnjega odstavka je dovoljena le, če ni reprezentativne kolektivne organizacije za kolektivno upravljanje pravic v primerih reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti del iz prejšnjega odstavka, ki ni namenjeno doseganju posredne ali neposredne gospodarske koristi.

(3) Avtor lahko kadar koli pisno prepove uporabo svojega dela po prvem odstavku tega člena.

(4) Šteje se, da se v primeru prvega odstavka tega člena dela izven pravnega prometa uporabljajo izključno v državi članici Evropske unije, v kateri ima pravna oseba iz prvega odstavka tega člena sedež.

(5) V primerih iz prvega odstavka tega člena je treba navesti vir in avtorstvo dela, če je navedeno na uporabljenem delu.

Dela izven pravnega prometa

50.f člen

(1) Za delo izven pravnega prometa se šteje delo, za katerega se po razumnih prizadevanjih preverjanja, ali je delo dostopno javnosti v pravnem prometu, v dobri veri domneva, da delo ni dostopno javnosti v pravnem prometu po običajnih trgovinskih kanalih.

(2) Za delo izven pravnega prometa se ne štejejo zbirke del, če se po preverjanju iz prejšnjega odstavka ugotovi, da so te zbirke del sestavljene pretežno iz:

1. del, razen avdiovizualnih del, ki so bila prvič objavljena, oziroma če niso bila objavljena, prvič priobčena javnosti v državi, ki ni država članica Evropske unije;
2. avdiovizualnih del, katerih filmski producenti imajo sedež ali stalno prebivališče v državi, ki ni država članica Evropske unije, ali
3. del državljanov držav, ki niso države članice Evropske unije, kadar države ni mogoče določiti po določbah 1. ali 2. točke tega odstavka.

(3) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka se določbe o uporabi del izven pravnega prometa uporabljajo za zbirke del iz prejšnjega odstavka, če je kolektivna organizacija, ki ima dovoljenje za kolektivno upravljanje pravic v primerih reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti teh del, reprezentativna za avtorje iz svoje države, ki ni država članica Evropske unije.

Obveščanje

50.g člen

Pravne osebe iz prvega odstavka 50.e člena tega zakona posredujejo vsaj šest mesecev pred dajanjem na voljo javnosti dela izven pravnega prometa po prvem odstavku 50.e člena tega zakona na javno dostopni spletni portal urada Evropske unije, pristojnega za intelektualno lastnino:

1. podatke, ki so nujni za namen identifikacije dela, ki se po preverjanju iz prejšnjega člena šteje za delo izven pravnega prometa;
2. podatke o možnosti, ki je na voljo avtorju po tretjem odstavku 50.e člena tega zakona;
3. podatke o načinu uporabe dela izven pravnega prometa.

Predlagani 4. in 5. člen Predloga ZKUASP se glasita:

4. člen

Za 10. členom se doda nov 10.a člen, ki se glasi:

10.a člen

(kolektivno upravljanje avtorskih pravic na delih izven pravnega prometa)

(1) V primerih reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti del izven pravnega prometa, ki jih imajo ustanove za varstvo kulturne dediščine trajno v svojih zbirkah, za nekomercialni namen upravlja avtorske pravice imetnikov pravic na teh delih in dovoljuje uporabo

teh del ustanovam za varstvo kulturne dediščine kolektivna organizacija, ki je reprezentativna za kolektivno upravljanje pravice reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti na teh delih.

(2) Kolektivna organizacija je reprezentativna, če ima dovoljenje za kolektivno upravljanje pravice reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti na določeni vrsti del izven pravnega prometa, ki so trajno v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine. Če je za kolektivno upravljanje iste pravice iz prejšnjega stavka na isti vrsti del izven pravnega prometa, ki so trajno v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine, izdano dovoljenje več kolektivnim organizacijam, je reprezentativna kolektivna organizacija, ki ima večje število imetnikov pravic, ki so jo pooblastili za upravljanje te pravice na tej vrsti del izven pravnega prometa, ki so trajno v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine.

(3) Reprezentativna kolektivna organizacija upravlja pravico reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti na delih izven pravnega prometa določene vrste, ki so trajno v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine, vseh imetnikov pravic, ne glede na to, ali so jo pooblastili, razen če imetnik pravic reprezentativni kolektivni organizaciji pisno prepove upravljanje svoje avtorske pravice na svojem avtorskem delu.

(4) Imetnik pravic prepove uporabo svojega avtorskega dela preko javno dostopnega spletnega portala urada Evropske unije, pristojnega za intelektualno lastnino, ali pisno ustanovi za varstvo kulturne dediščine, ali pisno prepove reprezentativni kolektivni organizaciji upravljanje svoje avtorske pravice na svojem avtorskem delu. Za prepoved reprezentativni kolektivni organizaciji iz prejšnjega stavka se šteje tudi preklic pooblastila imetnika pravic iz 18. člena ZKUASP.

(5) Ustanova za varstvo kulturne dediščine pisno obvesti reprezentativno kolektivno organizacijo, da je imetnik pravic prepovedal uporabo svojega avtorskega dela, najpozneje 15 dni po prejemu obvestila preko javno dostopnega spletnega portala urada Evropske unije, pristojnega za intelektualno lastnino, ali pisne prepovedi imetnika pravic. Reprezentativna kolektivna organizacija pisno obvesti ustanovo za varstvo kulturne dediščine, da je imetnik pravice prepovedal upravljanje svoje avtorske pravice na svojem avtorskem delu najpozneje 15 dni po prejemu prepovedi imetnika pravic.

(6) Ne glede na drugi in tretji stavek šestega odstavka 18. člena tega zakona, reprezentativna kolektivna organizacija preneha upravljati avtorsko pravico imetnika pravic na njegovem avtorskem delu, ko izve za prepoved imetnika pravice iz tretjega ali četrtega odstavka tega člena.

(7) Ustanova za varstvo kulturne dediščine preneha uporabljati delo izven pravnega prometa, ko izve za prepoved imetnika pravice iz tretjega ali četrtega odstavka tega člena.

(8) Reprezentativna kolektivna organizacija lahko dovoli ustanovi za varstvo kulturne dediščine uporabo del izven pravnega prometa, ki so trajno v zbirki te ustanove, v vsaki državi članici.

(9) Določbe tega zakona o delih izven pravnega prometa se uporabljajo tudi za zbirke del iz drugega odstavka 50.f člena ZASP, če je kolektivna organizacija na podlagi pooblastil imetnikov pravic reprezentativna za imetnike pravic iz države, ki ni država članica.

5. člen

V 18. členu se tretji odstavek spremeni tako, da se glasi:

(3) Ne glede na prejšnji odstavek lahko kolektivna organizacija v primerih iz 9. in 10.a člena tega zakona upravlja avtorske pravice brez pooblastila imetnika pravic.

Komentar:

Trenutni predlogi 6. člena Predloga ZASP in 4. ter 5. člena Predloga ZKUASP so zelo problematični in ne zasledujejo ciljev Direktive:

1. Novi 10.a člen ZKUASP ureja kolektivno upravljanje avtorskih pravic na delih izven pravnega prometa, pri čemer ne opredeljuje obsega licenčnega mehanizma oziroma podeljevanja dovoljenj za uporabo, zlasti glede »vrst del«, na katere se le-ta nanašajo.

2. Novi 50.f člen ZASP določa premalo jasno definicijo del izven pravnega prometa.
3. Novi 50.e člen ZASP implementira upravičence do izjeme preozko, saj so glede na DSM Direktivo to »ustanove za varstvo kulturne dediščine«.
4. Novi 10.a(2) člen ZKUASP določa, kdaj je kolektivna organizacija reprezentativna, a ta definicija »dovolj reprezentativne organizacije za kolektivno upravljanje pravic« naj bo ožja in strožja, nikakor ni dovolj, da se reprezentativnost ugotavlja morebiti zgolj v fazi podeljevanja splošnega dovoljenja kolektivne organizacije, ampak mora biti prilagojena na konkretno uporabo, ki je predmet določb o delih izven pravnega prometa.
5. Predlog ZASP ne daje možnosti, da se tehnološki ukrepi za zaščito avtorskih del, ki onemogočajo uveljavljanje izjeme, odstranijo.
6. Novi 10.a člen ZASP, kot je oblikovan, ne predpostavlja transparentnega in učinkovitega delovanja kolektivne organizacije, ki je nujni pogoj za določitev pristojnosti kolektivne organizacije.

OBRAZLOŽITEV

ad 1) Natančno naj se opredeli obseg licenčnega mehanizma oziroma podeljevanja dovoljenj za uporabo.

10.a člen Predloga ZKUASP ureja kolektivno upravljanje avtorskih pravic na delih izven pravnega prometa, pri čemer se zelo na splošno opredeli obseg licenčnega mehanizma oziroma podeljevanja dovoljenj za uporabo. 10.a(2) člen Predloga ZKUASP trenutno določa, da je kolektivna organizacija reprezentativna, če ima dovoljenje za kolektivno upravljanje, kar pa je bistveno preširoko. Poleg reprezentativnosti, ki jo mora kolektivna organizacija izkazovati v času podeljevanja dovoljenja, bi se moralo vzpostaviti tudi stroge kriterije za preverjanje reprezentativnosti kolektivne organizacije (člen 8 (5) in člen 11) v času podeljevanja licenc. Iz tega razloga, bi morale biti določene jasne definicije »vrste del« in »vrste pravic« ki jih mora kolektivna organizacija upravljati, saj bo s tem jasno določeno, da se bo v primeru, da kolektive organizacije teh kriterijev ne izpolnjujejo, uporabila izjema. Medtem ko 10.a člen Predloga ZKUASP določa naslednje »vrste pravic«: reproduciranje, distribuiranje, priobčitev javnosti, dajanje na voljo javnosti, so »vrste del« pomanjkljivo opredeljene. 10.a(3) člen Predloga ZKUASP navaja zgolj, da reprezentativna kolektivna organizacija upravlja pravice na delih izven pravnega prometa »določene vrste, ki so trajno v zbirki kulturne dediščine«. Iz razloga preglednejšega preverjanja izpolnjevanja pogoja reprezentativnosti bi bilo potrebno konkretnije določiti vrste del, ki jih upravlja reprezentativna kolektivna organizacija.

Jasno naj bo, da je reprezentativna kolektivna organizacija samo tista kolektivna organizacija, ki v skladu z veljavnim dovoljenjem za upravljanje pravic 1) ne samo »pokriva« večje število imetnikov pravic za ustrezno vrsto del ali drugih predmetov varstva (2) ampak tudi »pokriva« večje število imetnikov pravic za najmanj pravico reproduciranja in dajanja na voljo javnosti.

ad 2) Določi naj se konkretizirana definicija del izven pravnega prometa.

Novi 50.f člen ZASP določa definicijo del izven pravnega prometa, ki bi morala biti še dodatno konkretizirana, zakonodajalec bi namreč moral dodatno določiti:

- da med dela izven pravnega prometa spadajo vsa nekomercialna dela (vključno z neobjavljenimi) deli;
- da je dostopnost dela kot celote in ne njegovih posameznih delov kriterij za določanje statusa za to kategorijo;
- da dela, ki so izposojena na dolgi rok, spadajo v to kategorijo;
- da tudi, če so dela dostopna v prevedeni obliki, so njene ostale verzije še vedno lahko razprodana dela;
- da se kriteriji za določanje statusa razprodanih lahko razlikujejo glede na različne vrste del;

- poskrbi naj se, da dela državljanov neevropskih držav niso kot taka izključena, ampak da se izključi le zbirke del, ki so večinoma sestavljena iz del državljanov neevropskih držav.

ad 3) Definicija »ustanove za varstvo kulturne dediščine« naj bo široka.

Novi 50.e člen ZASP implementira upravičence do izjeme, ki so glede na DSM Direktivo »ustanove za varstvo kulturne dediščine« in določa, da so to javno dostopni arhivi, knjižnice, muzeji, ustanove filmske ali avdio dediščine ter javne RTV organizacije. Opredelitev kroga »ustanov za varstvo kulturne dediščine« naj bo zasnovana širše in naj vključuje tudi, kar zadeva njihove arhive in javno dostopne knjižnice, izobraževalne ustanove, raziskovalne organizacije in javne radiodifuzne organizacije. Slovenski zakonodajalec naj izrecno opredeli, da spadajo med koristnike izjeme javne galerije (ki spadajo pod kategorijo muzeji).

ad 4) Definicija »dovolj reprezentativne organizacije za kolektivno upravljanje pravic« naj bo ožja in strožja.

10.a(2) člen Predloga ZKUASP določa, kdaj je kolektivna organizacija reprezentativna, a ta definicija »dovolj reprezentativne organizacije za kolektivno upravljanje pravic« ni v skladu z DSM Direktivo. Definicija naj bo ožja in strožja. Organizacije za kolektivno upravljanje pravic upravljajo samo pravice v skladu z dovoljenjem, ki jim ga podeli Urad RS za intelektualno lastnino, in morajo tako jasno določiti vrsto del, ki jih zastopajo in ali lahko nudijo potrebne pravice, v roku, ki ni daljši od treh mesecev po uveljavitvi te določbe, vendar samo, če je to v skladu z njihovim dovoljenjem, sicer potrebujejo novo dovoljenje za upravljanje pravic. Pri podeljevanju dovoljenja in tudi pri določanju ali lahko na podlagi dovoljenja upravljajo pravice v skladu s temi določbami, je potrebno upoštevati zadostno reprezentativnost, ki naj predstavlja vsaj 80% vseh imetnikov v Republiki Sloveniji. **V skladu s trenutnimi režimi dovoljen v Republiki Sloveniji nobena kolektivna organizacija ne izpolnjuje kriterijev v skladu z DSM Direktivo, zato je nujno, da tudi slovenski zakonodajalec uzakoni ustrezne kriterije.**

ad 5) Tehnološki ukrepi za zaščito avtorskih del, ki onemogočajo uveljavljanje izjeme.

Novi Predlog ZASP ne predvideva možnosti zahtevati odstranitev tehnoloških zaščitnih ukrepov za dostop do gradiv, s čimer bi se zavarovala uporaba na podlagi vseh izjem in omejitev. Ustanove za varstvo kulturne dediščine naj imajo možnost odstraniti tehnološke ukrepe za zaščito, ki jim preprečujejo uporabo izjeme. Možnost mediacije ni zadostna rešitev.

ad 6) Transparentno in učinkovito delovanje kolektivne organizacije.

10.a člen Predloga ZASP ne predpostavlja transparentnega in učinkovitega delovanja kolektivne organizacije. Kolektivna organizacija, ki lahko podeljuje t.i. razširjena dovoljenja za uporabo razprodanih del, mora izpolnjevati pogoje transparentnosti in pogoje za upravljanje, ki so določeni v Direktivi 2014/26/EU,⁷ ki je pri nas delno prenesena v ZKUASP.⁸ V skladu s pravom, ki velja v Republiki Sloveniji, bo morala imeti kolektivna organizacija ustrezno dovoljenje v skladu z ZKUASP.

Člen je nujno spremeniti na sledeč način:

Za 50.d členom se dodajo novi 50.e, 50.f in 50.g člen, ki se glasijo:

⁷ Direktiva 2014/26/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic ter izdajanju več ozemeljskih licenc za pravice za glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu, dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sl/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0026>

⁸ Zakon o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic (Uradni list RS, št. 63/16), dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7317>

Dovoljena uporaba del izven pravnega prometa

50.e člen

(1) Ustanove za varstvo kulturne dediščine lahko, če to ni namenjeno doseganju posredne ali neposredne gospodarske koristi, prosto dajo na voljo javnosti na nekomercialni spletni strani dela izven pravnega prometa, ki jih imajo trajno ali na dolgi rok v svojih zbirkah, in jih za ta namen reproducirajo, vključno z bazami podatkov, ki jih lahko za ta namen predelajo.

(2) Za ustanovo za varstvo kulturne dediščine po tem zakonu se štejejo tudi javno dostopne knjižnice in muzeji, vključno z javnimi galerijami, ne glede na vrsto del ali drugih predmetov varstva, ki jih posedujejo v svojih zbirkah, kakor tudi arhivi, ustanove za filmsko ali avdio kulturno dediščino. Vključene so tudi, med drugim, nacionalne knjižnice in nacionalni arhivi ter, kolikor to velja za njihove arhive in javno dostopne knjižnice, izobraževalne ustanove, raziskovalne organizacije, javne radiodifuzne organizacije.

(3) Uporaba iz prejšnjega odstavka je dovoljena le, če ni reprezentativne kolektivne organizacije za kolektivno upravljanje pravic v primerih reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti del iz prejšnjega odstavka, ki ni namenjeno doseganju posredne ali neposredne gospodarske koristi.

(4) Avtor lahko kadar koli pisno prepove uporabo svojega dela po prvem odstavku tega člena.

(5) Šteje se, da se v primeru prvega odstavka tega člena dela izven pravnega prometa uporabljajo izključno v državi članici Evropske unije, v kateri ima pravna oseba iz prvega odstavka tega člena sedež.

(6) V primerih iz prvega odstavka tega člena je treba navesti vir in avtorstvo dela, če je navedeno na uporabljenem delu.

Dela izven pravnega prometa

50.f člen

(1) Za delo ali drug predmet varstva izven pravnega prometa se šteje objavljeno ali neobjavljeno delo ali drug predmet varstva, za katerega se po razumnih prizadevanjih preverjanja, ali je dostopno javnosti v pravnem prometu, v dobri veri domneva, da ni dostopno javnosti v pravnem prometu po običajnih trgovinskih kanalih. Med dela in druge predmete varstva izven pravnega prometa spadajo tudi vsa nekomercialna dela in drugi predmeti varstva, vključno z neobjavljenimi, in dela ali drugi predmeti varstva, ki so izposojeni na dolgi rok. Če so dela ali drugi predmeti varstva dostopna v prevedeni obliki, ostale verzije takšnih del ali drugih predmetov varstva se lahko štejejo kot dela in drugi predmeti varstva izven pravnega prometa.

(2) Za delo izven pravnega prometa se ne štejejo zbirke del, če se po preverjanju iz prvega odstavka ugotovi, da so te zbirke del sestavljene pretežno iz:

1. del, razen avdiovizualnih del, ki so bila prvič objavljena, oziroma če niso bila objavljena, prvič priobčena javnosti v državi, ki ni država članica Evropske unije;
2. avdiovizualnih del, katerih filmski producenti imajo sedež ali stalno prebivališče v državi, ki ni država članica Evropske unije, ali
3. del državljanov držav, ki niso države članice Evropske unije, kadar države ni mogoče določiti po določbah 1. ali 2. točke tega odstavka.

(3) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka se določbe o uporabi del izven pravnega prometa uporabljajo za zbirke del iz prejšnjega odstavka, če je kolektivna organizacija, ki ima dovoljenje za kolektivno upravljanje pravic v primerih reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti teh del, reprezentativna za avtorje iz svoje države, ki ni država članica Evropske unije.

Obveščanje

50.g člen

Pravne osebe iz prvega odstavka 50.e člena tega zakona posredujejo vsaj šest mesecev pred dajanjem na voljo javnosti dela izven pravnega prometa po prvem odstavku 50.e člena tega zakona na javno dostopni spletni portal urada Evropske unije, pristojnega za intelektualno lastnino:

1. podatke, ki so nujni za namen identifikacije dela, ki se po preverjanju iz prejšnjega člena šteje za delo izven pravnega prometa;
2. podatke o možnosti, ki je na voljo avtorju po tretjem odstavku 50.e člena tega zakona;
3. podatke o načinu uporabe dela izven pravnega prometa.

Predlagani 4. in 5. člen Predloga ZKUASP se glasita:

4. člen

Za 10. členom se doda nov 10.a člen, ki se glasi:

10.a člen

(kolektivno upravljanje avtorskih pravic na delih izven pravnega prometa)

(1) V primerih reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti del izven pravnega prometa, ki jih imajo ustanove za varstvo kulturne dediščine trajno ali na dolgi rok v svojih zbirkah, za nekomercialni namen upravlja avtorske pravice imetnikov pravic na teh delih in dovoljuje uporabo teh del ustanovam za varstvo kulturne dediščine kolektivna organizacija, ki je reprezentativna za kolektivno upravljanje pravice reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti na teh delih.

(2) Kolektivna organizacija je reprezentativna, če:

1. ima dovoljenje Urada RS za intelektualno lastnino, ki jasno določi vrsto del in vrsto pravic, na katere se dovoljenje nanaša, za kolektivno upravljanje pravice reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti na določeni vrsti del izven pravnega prometa, ki so trajno v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine, in

2. na podlagi svojega mandata v času sklepanja skupnega sporazuma predstavlja vsaj 80% imetnikov pravic na relevantni vrsti del ali drugih predmetov varstva in ki je dovolj reprezentativna glede pravic, ki so predmet licence, najmanj pa za pravico reproduciranja in pravico dajanja na voljo javnosti.

(3) Če je za kolektivno upravljanje iste pravice iz prejšnjega odstavka na isti vrsti del izven pravnega prometa, ki so trajno ali so na podlagi dolgotrajne posoje v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine, izdano dovoljenje več kolektivnim organizacijam, je reprezentativna kolektivna organizacija, ki ima večje število imetnikov pravic, ki so jo pooblastili za upravljanje te pravice na tej vrsti del izven pravnega prometa, ki so trajno v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine.

(4) Reprezentativna kolektivna organizacija upravlja pravico reproduciranja, distribuiranja, priobčitve javnosti ali dajanja na voljo javnosti na delih ali drugih predmetih varstva izven pravnega prometa določene vrste, ki se trajno nahajajo ali so na podlagi dolgotrajne posoje v zbirki ustanove za varstvo kulturne dediščine, vseh imetnikov pravic, ne glede na to, ali so jo pooblastili, razen če imetnik pravic reprezentativni kolektivni organizaciji pisno prepove upravljanje svoje avtorske pravice na svojem avtorskem delu.

(5) Imetnik pravic prepove uporabo svojega avtorskega dela preko javno dostopnega spletnega portala urada Evropske unije, pristojnega za intelektualno lastnino, ali pisno ustanovi za varstvo kulturne dediščine, ali pisno prepove reprezentativni kolektivni organizaciji upravljanje svoje avtorske pravice na svojem avtorskem delu. Za prepoved reprezentativni kolektivni organizaciji iz prejšnjega stavka se šteje tudi preklic pooblastila imetnika pravic iz 18. člena ZKUASP.

(6) Ustanova za varstvo kulturne dediščine pisno obvesti reprezentativno kolektivno organizacijo, da je imetnik pravic prepovedal uporabo svojega avtorskega dela, najpozneje 15 dni po prejemu obvestila preko javno dostopnega spletnega portala urada Evropske unije, pristojnega za intelektualno lastnino, ali pisne prepovedi imetnika pravic. Reprezentativna kolektivna organizacija pisno obvesti ustanovo za varstvo kulturne dediščine, da je imetnik pravice prepovedal upravljanje svoje avtorske pravice na svojem avtorskem delu najpozneje 15 dni po prejemu prepovedi imetnika pravic.

(7) Ne glede na drugi in tretji stavek šestega odstavka 18. člena tega zakona, reprezentativna kolektivna organizacija preneha upravljati avtorsko pravico imetnika pravic na njegovem avtorskem delu, ko izve za prepoved imetnika pravice iz tretjega ali četrtega odstavka tega člena.

(8) Ustanova za varstvo kulturne dediščine preneha uporabljati delo izven pravnega prometa, ko izve za prepoved imetnika pravice iz tretjega ali četrtega odstavka tega člena.

(9) Reprezentativna kolektivna organizacija lahko dovoli ustanovi za varstvo kulturne dediščine uporabo del izven pravnega prometa, ki so trajno ali na dolgi rok v zbirki te ustanove, v vsaki državi članici.

(10) Določbe tega zakona o delih izven pravnega prometa se uporabljajo tudi za zbirke del iz tretjega odstavka 50.f člena ZASP, če je kolektivna organizacija na podlagi pooblastil imetnikov pravic reprezentativna za imetnike pravic iz države, ki ni država članica.

5. člen

V 18. členu se tretji odstavek spremeni tako, da se glasi:

(3) Ne glede na prejšnji odstavek lahko kolektivna organizacija v primerih iz 9. in 10.a člena tega zakona upravlja avtorske pravice brez pooblastila imetnika pravic.

4. Komentar na 9. člen Predloga ZASP, ki implementira 14 DSM Direktive

Predlagani 9. člen Predloga ZASP se glasi:

Za 65. členom se doda nov 65.a člen, ki se glasi:

Dela vizualne umetnosti
65.a člen

Če preteče rok trajanja avtorske pravice na delu vizualne umetnosti, preneha tudi varstvo primerkov, ki so nastali z reproduciranjem tega dela, razen v primeru iz prvega odstavka 7. člena tega zakona.

Komentar na 9. člen Predloga ZASP:

Zato da se zagotovi, da reprodukcije avtorskih del, ki so v javni domeni, ne uživajo avtorskopravnega varstva oziroma varstva in jih na tako ni mogoče izločiti iz javne domene, predlagamo:

- da se določba nanaša na vse vrste del,
- da se morebitno dodatno varstvo odreče vsem neizvirnim reprodukcijam del in predmetov varstva oziroma vsem gradivom, ki nastanejo kot rezultat reproduciranja zavarovanega dela ali drugega predmeta varstva, ne glede na to ali je dejanje reproduciranja bilo izvedeno pred ali po poteku obdobja varstva dela ali drugega predmeta varstva,
- da bi se prepoved nanašala na kakršnokoli dve- ali trodimenzionalno reprodukcijo, ne glede na obliko, sredstva, tehnologijo ali medij reprodukcije.

Člen je nujno spremeniti na sledeč način:

Za 65. členom se doda nov 65.a člen, ki se glasi:

Dela vizualne umetnosti
65.a člen

(1) Če preteče rok trajanja avtorske pravice na delu vizualne umetnosti, preneha tudi varstvo kakršnega koli gradiva, ki nastane kot rezultat reproduciranja takšnega dela, razen v primeru iz prvega odstavka 7. člena tega zakona.

(2) Prvi odstavek tega člena se uporabi ne glede na to:

1. ali je dejanje reproduciranja bilo izvedeno pred ali po poteku obdobja varstva dela ali drugega predmeta varstva in

2. če je bilo gradivo, ki izvira iz dejanja reprodukcije, zavarovano z avtorsko ali sorodnimi pravicami pred potekom obdobja varstva dela vizualne umetnosti, razen če je gradivo, ki nastane kot rezultat reproduciranja, avtorjeva individualna intelektualna stvaritev v skladu s 5. členom tega zakona.

(3) Delo vizualne umetnosti pomeni kakršno koli dvodimenzionalno ali tridimenzionalno delo vizualne umetnosti, vključno s slikami, risbami, fotografijami, skulpturami, arhitekturnimi deli, oblikovalskimi deli, keramiko, obrtnimi izdelki, freskami, grafiti, videi.

(4) Za namene tega člena reprodukcija pomeni kakršnokoli dve- ali trodimenzionalno reprodukcijo, ne glede na format, sredstva, tehnologijo ali medij, na katerem se nahaja reprodukcija.

5. Komentar na 26. člen Predloga ZASP, ki implementira 7 DSM Direktive

Predlagani 26. člen Predloga ZASP se glasi:

26. člen

V 166.c členu se tretji odstavek spremeni tako, da se glasi:

»Ob upoštevanju pogojev iz tega zakona, vključno z morebitnim plačilom nadomestila, se lahko po prvem odstavku tega člena vsebinske omejitve pravic uveljavijo v naslednjih primerih:

1. uporaba za namene pouka na daljavo in čezmejnega pouka (47.b člen);
2. uporaba v korist invalidov in upravičenih oseb (48.a člen);
3. uporaba za namene pouka (49. člen);
4. privatno in drugo lastno reproduciranje (50. člen);
5. uradni postopki (56. člen);
6. besedilno in podatkovno rudarjenje (57.a člen);
7. besedilno in podatkovno rudarjenje za namene znanstvenega raziskovanja (57.b člen);
8. ohranjanje kulturne dediščine (57.c člen);
9. efemerni posnetki RTV organizacij (drugi odstavek 77. člena).«.

Komentar:

Člen 7(1) DSM Direktive se v povezavi z varstvom pred morebitno odpravo s pogodbenimi določili za izjeme iz členov 3, 5 in 6 DSM Direktive glede na Predlog ZASP implementira v novih členih 57.b(5), 57.c(6) in 47.b(6) Predloga ZASP. Veliko primerneje pa bi bilo, da bi se formulacija (po kateri so pogodbeni določila, ki so v nasprotju z zakonsko ureditvijo izjeme ali omejitve, nična) uzakonila pri vseh izjemah in omejitvah, kar je skladno z DSM Direktivo.

Predlog ZASP pomanjkljivo implementira sledeče aspekte člena 7(2) DSM Direktive:

1. Predlog ZASP ne daje možnosti zavarovanja vseh izjem pred morebitno odpravo s tehnološkimi zaščitnimi ukrepi, kar bi bilo potrebno uzakoniti.
2. Predlog ZASP ne določa obveznega odzivnega časa v skladu s členom 6(4) InfoSoc Direktive za primer, ko tehnološki ukrepi za zaščito avtorskih del preprečujejo dostop do gradiv, do katerih je bilo zakonito dostopano. V tej zvezi predlagamo, naj se uzakoni obvezen 72-urni odzivni čas imetnikov pravic za primere, ko bo dostop blokiran zaradi tehnoloških ovir.

3. Predlog ZASP naj vzpostavi odgovornost imetnikov avtorskih pravic, če ne zagotovijo dostopa v roku 72 ur.
4. Predlog ZASP ne omogoča zaobida tehnoloških zaščitnih ukrepov v obsegu, ki je potreben za uporabo izjem in omejitev, kar bi bilo potrebno uzakoniti.

OBRAZLOŽITEV

ad 1) Vse izjeme naj se zavaruje pred morebitno odpravo s tehnološkimi zaščitnimi ukrepi.

Glede na trenutno veljavno zakonodajo je odstranitev oziroma spremembo tehnoloških zaščitnih ukrepov mogoče zahtevati le za uporabo v skladu z nekaterimi izjemami in omejitvami ter v skladu z zapletenim postopkom. Za tako drugačno ureditev posameznih izjem ni razloga, zato bi novi Predlog ZASP moral dati možnost zahtevati odstranitve tehnoloških zaščitnih ukrepov za dostop do gradiv, s čimer bi se zavarovala uporaba na podlagi vseh izjem in omejitev.

ad 2) Zahteva naj se, da imetniki pravic upravičencem do izjem zagotovijo dostop do gradiv v roku 72 ur.

Novi Predlog ZASP ne določa obveznega odzivnega časa v skladu s členom 6(4) InfoSoc Direktive. Oblikuje naj se transparenten in hitro odzivajoč sistem v skladu s členom 6(4) InfoSoc Direktive tako, da se določi največ 72-urni časovni okvir, znotraj katerega mora biti omogočeno nadaljevanje dostopa, če tehnološki ukrepi za zaščito avtorskih del preprečujejo dostop do gradiv, do katerih je bilo zakonito dostopano. To bi moralo veljati še posebej za kupljeno vsebino.

ad 3) Vzpostavi naj se odgovornost imetnikov avtorskih pravic, če ne zagotovijo dostopa v roku 72 ur.

Novi Predlog ZASP ne vzpostavlja spodbude za imetnike pravic, da spoštujejo pravice uporabnikov do dostopa in uporabe vsebin, ki so zaščitene s tehnološkimi zaščitnimi ukrepi. Zato naj bo predpisano plačilo odškodnine upravičencem do izjem, za primere, ko imetniki pravic upravičencem do izjem ne bodo zagotovili sredstev za dostop do gradiv oziroma ne bodo odstranili tehničnih varnostnih ukrepov v 72 urah od prejetja zahteve ali plačilo globe.

ad 4) Omogoči naj se zaobid tehnoloških zaščitnih ukrepov v obsegu, ki je potreben za uporabo izjem in omejitev.

Novi Predlog ZASP ne omogoča zaobida tehnoloških zaščitnih ukrepov v obsegu, ki je potreben za uporabo izjem in omejitev, kar bi bilo potrebno uzakoniti, zato da bodo uporabniki lahko učinkovito dostopali do vsebine in jo uporabljali. To bodo pa lahko naredili le, če bodo lahko sami zaobšli tehnološke varnostne ukrepe, ki onemogočajo dostop. Slovenski zakonodajalec lahko to doseže na dva načina: da dovoli zaobid tehnoloških zaščitnih ukrepov takrat, ko imetnik pravic uporabnikom sam ne zagotovi sredstev za odstranitev tehnoloških ukrepov v 72 urah od vložitve zahteve, oziroma da se dovoli zaobid tehnoloških zaščitnih ukrepov ne da bi uporabnik moral imetnika pravic pozvati k njihovi odpravi.

Člen je nujno spremeniti na sledeč način:

26. člen

166.c člen se spremeni tako, da se glasi

166.c člen ZASP

(1) Če imetnik pravic uporablja tehnološke ukrepe po tem zakonu, mora osebam, ki imajo zakonit dostop do primerka avtorskega dela ali predmeta sorodnih pravic, na njihovo zahtevo v najkrajšem možnem času, ki ni daljši od 72 ur, s spremembo tehnološkega ukrepa ali z drugimi sredstvi omogočiti uveljavitev vsebinskih omejitev pravic iz tretjega odstavka tega člena.

(2) Če imetnik pravic ne zagotovi sredstev iz prejšnjega odstavka v roku iz prejšnjega odstavka, lahko osebe, ki uveljavljajo vsebinske omejitve pravic, zahtevajo bodisi posredovanje mediatorja bodisi plačilo globe v skladu s 185. členom ZASP.

(3) Ob upoštevanju pogojev iz tega zakona, vključno z morebitnim plačilom nadomestila, se lahko po prvem odstavku tega člena vsebinske omejitve pravic uveljavijo v vseh primerih uporabe avtorskega dela, ki je dovoljeno v skladu z vsebinskimi izjemami in omejitvami, ki jih ureja 4. oddelek 2. poglavja tega zakona vključno z izjemami iz drugega odstavka 77. člena, 114. člena in 141.d člena tega zakona.

5. Komentar na 4. člen Predloga ZASP, ki implementira 5 DSM Direktive

Predlagani 4. člen Predloga ZASP se glasi:

Za 47.a členom se doda nov 47.b člen, ki se glasi:

Pouk na daljavo in čezmejni pouk

47.b člen

(1) Brez prenosa ustrezne materialne avtorske pravice, vendar ob plačilu primerne nadomestila je

49

za namen ponazoritve pri pouku na daljavo ali čezmejnem pouku dopustno:

1. reproduciranje v elektronski obliki in priobčitev javnosti objavljenih del;
2. predelava baze podatkov in v elektronski obliki reproduciranje, distribuiranje ter priobčitev javnosti predelane baze podatkov.

(2) Uporaba iz prejšnjega odstavka je dovoljena, če to ni namenjeno doseganju posredne ali neposredne gospodarske koristi in če se izvaja pod odgovornostjo izobraževalne ustanove v njenih ali drugih prostorih ali prek varnega elektronskega okolja, ki je dostopno, zlasti prek avtentikacijskih postopkov, le učencem, dijakom ali študentom, vpisanim v ta program, ter učiteljem in drugim osebam, ki izvajajo pouk.

(3) Kadar se uporaba iz prvega odstavka tega člena izvaja prek varnega elektronskega okolja, se šteje, da poteka izključno v državi članici Evropske unije, v kateri ima izobraževalna ustanova sedež.

(4) Uporaba iz prvega odstavka tega člena ni dovoljena za učbenike, delovne zvezke, vadnice in druga učna gradiva, ki so namenjeni predvsem za uporabo pri pouku, in za grafične izdaje glasbenih del, če so ustrezne licence za ta način uporabe enostavno na voljo na trgu in lahko dostopne ter vidne izobraževalnim ustanovam. Ponudnik take licence objavi pogoje uporabe na dobro vidnem mestu na svoji spletni strani in o njih obvesti reprezentativno združenje izobraževalnih ustanov, če tega ni, pa ministrstvo, pristojno za šolstvo.

(5) V primerih iz prvega odstavka tega člena je treba navesti vir in avtorstvo dela, če je navedeno na uporabljenem delu.

(6) Pogodbena določila, ki so v nasprotju s tem členom, so nična.

Komentar:

4. člen Predloga ZASP določa izjemo za pouk na daljavo in čezmejni pouk. Predlog je zelo problematičen, saj v nasprotju z našimi predlogi in zahtevami upošteva izključno predloge in želje kolektivnih organizacij in založnikov.

1. Novi 47.b(2) člen ZASP v okvir koristnikov ne vključuje raziskovalnih organizacij in ustanov za varstvo kulturne dediščine, ki sicer izvajajo izobraževalne dejavnosti, zato naj se krog koristnikov temu primerno spremeni.

2. Novi 47.b(2) člen ZASP v okvir koristnikov prav tako ne vključuje staršev ali drugega osebja za podporo pri izobraževanju na izobraževalni ustanovi.
3. Novi 47.b(1) člena ZASP predvideva zakonito licenco in ne prosto uporabo, saj predvideva, da bo izjema predmet nadomestil, kar bo finančna katastrofa za organizacije, ki bodo predmet izjeme. Številne države v EU imajo to izjemo brez nadomestil (npr. tudi sosednji državi Madžarska in Hrvaška, na kateri se sklicuje predlagatelj zakona).
4. Ta izjema se za določena gradiva lahko izključi, če so na voljo licence; samo ena izmed držav, na katere se sklicuje predlagatelj zakona, ima takšen režim in takšna ureditev je predvidena za Slovenijo, kar za Slovenijo ni vzdržno, in kjer izobraževalne institucije kupujejo učbenike, takšna izjema ni primerna.

OBRAZLOŽITEV

NUJNO: predlagani 47.b člen naj postane novi 49. člen

ad 1) V okvir izjeme naj se izrecno vključijo izobraževalne dejavnosti, ki jih nudijo ustanove za varstvo kulturne dediščine.

Iz novega 47.b(2) člena ZASP sledi, da bo uporaba na podlagi izjeme za pouk na daljavo in čezmejni pouk dovoljena, če se izvaja pod odgovornostjo izobraževalne ustanove v njenih ali drugih prostorih ali prek varnega elektronskega okolja. Iz tega izhaja, da v predlagani okvir upravičencev do izjeme ne sodijo tudi ustanove za varstvo kulturne dediščine, ki sicer izvajajo izobraževalne dejavnosti, zato naj se krog upravičencev temu primerno spremeni, tako da se izrecno določi, da za »namene tega člena se knjižnice in ustanove za varstvo kulturne dediščine štejejo za izobraževalne ustanove.« Enako naj se določi za raziskovalne organizacije.

Ad 2) V okvir izjeme naj se izrecno vključi drugo osebje, ki podpira šolajoče pri izobraževanju na izobraževalni ustanovi.

Iz novega 47.b(2) člena ZASP sledi, da bo uporaba na podlagi izjeme za pouk na daljavo in čezmejni pouk dovoljena, le učencem, dijakom ali študentom, vpisanim v ta program, ter učiteljem in drugim osebam, ki izvajajo pouk in tako pokriva samo učno osebje izobraževalne ustanove. Izjema, ki bo implementirana s 47.b(2) členom ZASP, bi morala koristiti tudi drugim posameznikom, ki podpirajo ali dopolnjujejo poučevalne dejavnosti, npr. socialnim delavcem, profesionalcem, ki nudijo podporo učencem s posebnimi potrebami, profesionalcem, ki nudijo podporo pri izvenšolskih dejavnostih in športu ter staršem.

ad 3) Izjema naj ne bo predmet nadomestil.

Slovenski zakonodajalec za izjemo predvideva, da bo predmet nadomestila, takšen sistem pa za Republiko Slovenijo ne bi bil vzdržen. Velja opozoriti, da številne države v EU imajo to izjemo brez nadomestil, med drugimi tudi sosednje države Madžarska in Hrvaška, na implementacije katerih se slovenski zakonodajalec tudi sam opira v prikazu ureditve v pravnem redu EU. Izobraževalcem bi bilo potrebno kar se da mogoče olajšati uporabo avtorskih del na podlagi izjeme in, v tem delu, tudi slediti praksi kot se vzpostavlja v sosednjih državah, ki nadomestila ne predvidevajo.

Tudi Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je imelo dolgoletno in jasno politiko, da takšna izjema ne sme biti predmet nadomestil, kar predlagatelj zakona brez kakršne koli obrazložitve spreminja.

ad 4) Izjema naj ne bo izničena z licencami.

Slovenski zakonodajalec za izjemo predvideva tudi, da se lahko za določena gradiva izključi, če so na voljo licence, pri čemer tudi sam v svoji analizi implementacije DSM Direktive v petih državah EU ugotavlja, da štiri od petih držav ne bodo uzakonile izjeme v tej obliki. Zakonodajalec namreč

izrecno ugotavlja, da Nizozemska in Madžarska nista prenesli nezavezujoče določbe, da se izjema uporablja samo v primeru, ko licence niso enostavno dostopne; pri čemer tudi za Hrvaško in Francijo ne omeni morebitne implementacije takšne določbe. Na splošno velja, da sta zgolj dve državi članici EU (Nemčija in Češka) uzakonili omenjeno možnost. Ukine naj se predlog, da bi bila izjema izničena v primeru določenih gradiv, če so na voljo na enostaven način ali pa naj se določi obseg, do katerega je mogoče tudi v zvezi s temi gradivi koristiti izjemo. Uzakonitev licenc bi pomenila za šole ogromno finančno obremenitev zaradi plačevanja licenčnih in tudi zaradi pogajanj s samimi kolektivnimi organizacijami.

Člen je nujno spremeniti na sledeč način:

49. člen

Pouk in raziskovanje

- (1) Za namene ponazoritve pri pouku, vključno pri pouku na daljavo ali čezmejnem pouku, ali za namene znanstvenega raziskovanja je prosto reproduciranje, distribuiranje in priobčitev javnosti, vendar samo v obsegu, ki ga opravičuje nekomercialni namen uporabe dela.
- (2) Uporaba iz prejšnjega odstavka je dovoljena, če to ni namenjeno doseganju posredne ali neposredne gospodarske koristi in če se izvaja pod odgovornostjo izobraževalne ustanove, raziskovalne organizacije ali ustanove za varstvo kulturne dediščine, v njihovih ali drugih prostorih ali prek varnega elektronskega okolja, ki je dostopno, zlasti prek avtentikacijskih postopkov, le učencem, dijakom ali študentom ali osebam, ki jim pomagajo pri šolanju, vpisanim v ta program, ter učiteljem in drugim osebam, ki izvajajo pouk.
- (3) Kadar se uporaba iz prvega odstavka tega člena izvaja prek varnega elektronskega okolja, se šteje, da poteka izključno v državi članici Evropske unije, v kateri ima izobraževalna ustanova sedež.
- (4) Uporaba iz prvega odstavka tega člena ni dovoljena za učbenike, delovne zvezke, vadnice in druga učna gradiva, ki so namenjeni predvsem za uporabo pri pouku, in za grafične izdaje glasbenih del, če so ustrezne licence za ta način uporabe enostavno na voljo na trgu in lahko dostopne ter vidne izobraževalnim ustanovam. Ponudnik take licence objavi pogoje uporabe na dobro vidnem mestu na svoji spletni strani in o njih obvesti reprezentativno združenje izobraževalnih ustanov, če tega ni, pa ministrstvo, pristojno za šolstvo.
- (4) V primerih iz prvega odstavka tega člena je treba navesti vir in avtorstvo dela, če je navedeno na uporabljenem delu.
- (5) Pogodbena določila, ki so v nasprotju s tem členom, so nična.

S členom kot je predlagan zgoraj se ustrezno implementira določba 5 DSM Direktive in končno tudi izjema za izobraževanje in raziskovanje kot jo predvideva InfoSoc Direktiva, kar je pristojno ministrstvo v preteklosti že večkrat predlagalo.

6. Komentar 3. člena, ki uvaja 39.b člen, ki je slovenska posebnost in ne implementira Direktive

Predlagani 3. člen, 39.b člen se glasi:

Pravica primerne nadomestila za priobčitev javnosti v okviru storitev deljenja vsebin na spletu

39.b člen

- (1) Kadar je avtor prenesel pravice za javno priobčitev javnosti v okviru storitev deljenja vsebin na spletu, ima pravico do primerne nadomestila od ponudnika storitev deljenja vsebin na spletu za vsakokratno uporabo dela v primeru priobčitve javnosti v okviru storitve deljenja vsebin na spletu.
- (2) Avtor se pravici iz prejšnjega odstavka ne more odpovedati.

Komentar:

Za delovanja raziskovalnih organizacij in ustanov kulturne dediščine so dela, ki so na voljo pod prostimi licencami (npr. Creative Commons) izrednega pomena. Gre za zakladnico prostega znanja, ki tvorijo tudi pomembne odprte vire za izobraževanje in raziskovanje. S predlagano ureditvijo, če ne bo vzpostavljena izrecna izjema za odprte vsebine, bodo v Republiki Sloveniji dejansko izničeni učinki prostih licenc v vseh primerih priobčitve javnosti v okviru storitev deljenja vsebin na spletu.

Zakonodajalec tudi ni predvidel, kako se bodo izjeme in omejitve, ki veljajo v ZASP, odražale v takšnem režimu, kar bi moral izrecno in posebej regulirati v ZKUASP, kot je že predvidela tudi Direktiva 2014/26/EU in na kar smo že opozarjali tudi v času implementacije te direktive v ZKUASP.

5(3) člen Direktive 2014/26/EU določa pravico imetnikov pravic dodeliti licence za nekomercialno rabo katerih koli pravic, kategorij pravic ali vrst del in druge vsebine, kot jo sami izberejo. Iz recitala 19 Direktive 2014/26/EU nadalje izhaja, da morajo organizacije za kolektivno upravljanje pravic, ki upravljajo različne vrste del ali vsebine, kot so literarna, glasbena ali fotografska dela, imetnikom pravic tudi omogočiti prilagodljivost v zvezi z upravljanjem različnih vrst del ali druge vsebine. Kar zadeva nekomercialno uporabo, bi morale države članice določiti, da organizacije za kolektivno upravljanje pravic sprejmejo potrebne korake, da lahko njihovi imetniki pravic uveljavljajo pravico do podeljevanja licenc za takšno uporabo. Taki koraki bi morali med drugim vključevati sklep organizacije za kolektivno upravljanje pravic o pogojih za uveljavljanje te pravice ter zagotavljanje informacij njihovim članom o teh pogojih. Organizacije za kolektivno upravljanje pravic bi morale imetnike pravic obvestiti o tej možnosti izbire in jim omogočiti, da pravice, povezane s to izbiro, čim bolj enostavno uveljavljajo.

Recital 19 Direktive 2014/26/EU tudi izrecno določa, da direktiva ne bi smela posegati v možnosti imetnikov pravic, da svoje pravice upravljajo individualno, tudi v primeru nekomercialne uporabe. Direktiva 2014/26/EU omogoča avtorjem in imetnikom pravic, da so lahko njihove pravice upravljane kolektivno prek kolektivnih organizacij in da lahko hkrati podeljujejo licence za nekomercialno uporabo njihovih del prek licenc tretjim osebam.

Člen 5(3) Direktive 2014/26/EU bi moral biti implementiran že do 10. 4. 2016 in v tem delu ugotavljamo, da je ZKUASP v neskladju z evropsko zakonodajo, saj ne implementira izjeme od obveznega kolektivnega upravljanja.

Nemčija je predmetni člen implementirala že 24. 5. 2016, z 11. členom nemškega ZKUASP,⁹ ki se glasi: "Kolektivna organizacija določi pogoje, pod katerimi lahko imetnik pravic kateri koli osebi podeli pravico do uporabe svojih del ali drugih predmetov v nekomercialne namene, tudi če je kolektivni organizaciji podelil ali nanjo prenesel ustrezne pravice za kolektivno upravljanje". Omenjeni pogoji pa se ne bi smeli razumeti na način, da omejujejo možnost podeljevanja licenc,

⁹ Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten durch Verwertungsgesellschaften (Verwertungsgesellschaftengesetz – VGG). Pridobljeno na: <https://www.gesetze-im-internet.de/vgg/index.html#BJNR119010016BJNE001200000>.

saj Direktiva 2014/26/EU sama določa, da bi imetniki pravic morali imeti možnost izbire, ali bodo podelili licenco za nekomercialno uporabo, kolektivne organizacije pa jim morajo omogočiti, da svojo izbiro čim bolj enostavno uveljavljajo.

Če bo Slovenija uveljavila 39.b člen, je implementacija 5(3) člena Direktive 2014/26/EU še toliko bolj ključna in nujna. Brez ustreznih sprememb bo Republika Slovenija nazadovala na področju odprtih izobraževalnih in raziskovalnih virov, kar je tudi v nasprotju z UNESCO Priporočili o odprtih izobraževalnih virih,¹⁰ za katere sprejem je Republika Slovenija zelo zaslužna.

S pravilno implementacijo člena 5(3) Direktive 2014/26/EU bi bil dosežen namen licenciranja avtorskih del s prostimi licencami; omogočiti svobodnejše razširjanje avtorskih del. Že sama objava dela pod prosto licenco, brez dodatnih administrativnih obremenitev, bi tako avtorju in zlasti uporabniku avtorskih del omogočila enostavno zakonito razširjanje in zakonito uporabo avtorskih del. Iz tega razloga predlagamo spremembo 10. člena trenutno veljavnega ZKUASP (izjeme od obveznega kolektivnega upravljanja), tako da se doda novi 4. odstavek in z vsebino kot sledi v nadaljevanju.

Člen je nujno spremeniti na sledeči način:

10. člen
(izjeme od obveznega kolektivnega upravljanja)

(4) Imetnik pravic lahko sam, ne glede na pooblastilo kolektivni organizaciji, dovoli nekomercialno uporabo svojega avtorskega dela, o čemer imetnik pravic obvesti kolektivno organizacijo vsaj deset dni pred izdajo takšnega dovoljenja, pri čemer se objava tega dela pod ustrezno prosto licenco šteje za ustrezno obvestilo kolektivni organizaciji.

Mag. Miro Pušnik, predsednik Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost

¹⁰ The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), Recommendation on Open Educational Resources (OER) z dne 25.11.2019. Pridobljeno na: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=49556&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (zadnjič dostopano dne 10.6.2021).